

שימושים נלווים לפעילות החקלאית / איילת רינד-מיכאלי, עו"ד

למרכזי משקים ולמנהלי הענפים החקלאיים בקיבוץ חוק ההתיישבות החקלאית (סייגים לשימוש בקרקע חקלאית ובמים), התשכ"ז-1967 אינו זר ובמסגרת טור זה נגעת, לא אחת באספקטים השונים של החוק ובצורך להסדיר מבעוד מועד שימוש חורג בקרקע חקלאית. אני רואה חשיבות להביא בפניכם זויות נוספת של הנושא כפי שעולה מפסק דין שניתן זה עתה (1.5.17) במסגרתו דן בג"צ בעתירה העוסקת בהחלטת רשות מקרקעי ישראל בדבר "שימושים נלווים לפעילות החקלאית בנחלה במושבי עובדים ובכפרים שיתופיים (החלטה 1316). חשיבות פסק הדין בכך שהוא שופך אור על סיווג שימושים נלווים לגידול בעל חיים בקרקע חקלאית. שימושים מסוג זה רלוונטיים גם לקיבוצים כדוגמת- שירותי ריפוי וטיפול באמצעות בעלי חיים, ליטוף בעלי חיים והתנסות בגידולם, רכיבה טיפולית ולימודי רכיבה. להלן אביא בפניכם נושאים מרכזיים העולים מפסק הדין וקיימת להם חשיבות בפרשנות ובהתייחס לחוק ההתיישבות ביחס לקיבוצים.

אזכיר כי סעיף 1 לחוק ההתיישבות קובע כי "קרקע חקלאית" הינה "קרקע שנועדה לשמש לייצור תוצרת חקלאית, לגידול פרחים, למשתלה, לגידול בעלי חיים או להחזקתם או למרעה להם, או להחזקת ציוד חקלאי או מלאי חקלאי". עוד נקבעו בתוספת הראשונה לחוק ההתיישבות מספר שימושים בקרקע אשר ייחשבו כ"שימוש חורג". בסעיף 2 לחוק ההתיישבות נאסר שימוש חורג בקרקע ללא היתר מאת שר החקלאות או מי שהשר הסמיכו לכך.

במסגרת העתירה התבקש בית המשפט, בין היתר, לקבוע ביחס להחלטה נשוא העתירה כי שירותי טיפול בבעלי חיים, אחסנתם, רכיבה טיפולית ולימודי רכיבה לא יוגדרו כשימושים הנלווים אלא ייחשבו, למעשה, כשימוש חקלאי.

העותרים טענו בין היתר כי יש להכיר בפנסיון כלבים כשימוש חקלאי בנחלה שכן מדובר ב"החזקת" בעלי חיים, כלשונו של סעיף 1 לחוק ההתיישבות. עוד נטען כי חוק ההתיישבות קובע, למעשה, שני קריטריונים להכרה בפעילות מסוימת כשימוש חקלאי: מהות הפעילות, דוגמת גידול בעלי חיים או החזקתם, ומהות התוצרת החקלאית המופקת מאותה הפעילות, דוגמת בשר, חלב ביצים ופרחים.

בית המשפט לא מקבל את טענת העותרים וקובע כי יש צדק רב בטענה לפי ערך השוויון והצדק החלוקתי מורה כי אין להכיר בשימושים נלווים כשימושים חקלאיים. ערך זה מורה כי כאשר מבקשת המדינה להעניק הטבות עליה להצביע על הטעם להענקתן לקבוצת אוכלוסייה מובחנת אחת ולא אחרת. בית המשפט קובע כי על פניו, כל עוד הגדרתו של שימוש חקלאי נגזר מקריטריון של מהות התוצרת אכן יש טעם בהענקת הטבות לבעל הזכויות בקרקע חקלאית אשר מעבדה עיבוד חקלאי, עיבוד אשר אינו אפשרי לכאורה בקרקע עירוני. לעומת זאת, הרחבת הגדרתו של שימוש חקלאי כך שיכלול אף שימוש בבעלי חיים למטרות מסחריות, מהווה פגיעה בערך השוויון והצדק החלוקתי. בית המשפט מגיע למסקנה כי ככל שמדובר בפעילות אשר יש ותבוצע אף בקרקע שאינה חקלאית, קמה ועומדת הצדקה נוספת לאי הכרה בשימושים נלווים כשימושים

חקלאיים. בית המשפט מגיע למסקנה כי אימוץ קריטריון של מהות התוצרת החקלאית לקביעה מהו שימוש חקלאי הינו סביר. ההנחה כי עצם החזקה או גידול של בעלי חיים הינם שימושים חקלאיים אינה נכונה.

למעשה פסק הדין נותן זווית נוספת לבחינת השימושים בקרקע חקלאית בקיבוצים ולהסדרת השימושים בהתאם למתחייב מחוק ההתיישבות. פסק הדין מספק זווית נוספת ומדגיש כי עקרון השוויון והצדק החלוקתי אינם בגדר סיסמאות ומיישם אותם הלכה למעשה. האמנם צודק הדבר? ללא ספק פסק הדין נותן חומר למחשבה. לאלו מכם שהוראות חוק ההתיישבות זרות להם אנו קוראים להתעורר, ולבחון השימושים הנעשים בקרקע החקלאית תוך קבלת ליווי משפטי מתאים.

* בג"ץ 8615/14 אמיר פלדשטיין נ' מועצת מקרקעי ישראל (פורסם בנבו, 05.01.2017).

* המידע המופיע הוא כללי בלבד ואין בו בכדי להוות חוות דעת מוסמכת או ייעוץ מוסמך.

הכותבת לא ייצגה מי מהצדדים אלא אם נרשם אחרת.

* "איילת רייך - משרד עורכי דין, נוטריון וגישור" מתמחה בקיבוצים, מושבים, תאגידים,

בתחום המסחרי-חקלאי-מינהלי וענף הלול על כל שלוחותיו. עו"ד איילת רייך-מיכאלי

משמשת כבוררת וכמגשרת במחלוקות.

* אנו מזמינים אתכם לבקר באתר האינטרנט שלנו: WWW.AYELET-RAICH.CO.IL,

ולעקוב אחרינו בפייסבוק: "איילת רייך – משרד עורכי דין נוטריון וגישור".